

Evropská komise

Evropský konsensus o rozvoji: Příspěvek k rozvojovému vzdělávání a zvyšování informovanosti

Evropský konsensus o rozvoji:

příspěvek k rozvojovému vzdělávání a zvyšování informovanosti

Úvod

V roce 2005 vydala Rada Evropské unie a zástupci vlád členských států Evropské unie zasedajících v Radě Evropské unie, Evropská komise a Evropský parlament společné prohlášení o rozvoji („Evropský konsensus o rozvoji“) nastiňující výzvy, kterým bude nutno čelit při odstraňování chudoby a podpoře udržitelného rozvoje, a závazky Evropské unie při naplňování těchto výzev.

Tento dokument je podán jako příspěvek k provádění Evropského konsensu o rozvoji s odkazem zejména na prohlášení, že EU bude „... věnovat zvláštní pozornost informování o rozvoji a zvyšování povědomí mezi občany EU“.¹ Vydaná prohlášení tvoří rámec pro rozvoj strategie na místní, regionální, vnitrostátní a evropské úrovni.

Tento dokument byl vypracován pracovníky a zástupci značného množství organizací a institucí se zájmem o mezinárodní rozvoj a rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti², včetně:

Fóra pro rozvojové vzdělávání konfederace CONCORD,

Rady evropských obcí a regionů,

Rozvojového střediska Ústavu mezinárodních vztahů – Česká republika,

Evropské komise DEV A4,

Evropského parlamentu,

Evropského fóra mládeže,

Federálního ministerstva zahraničních věcí, obchodu a rozvojové spolupráce – Belgie,

Evropské sítě globálního vzdělávání (GENE),

InWent GmbH Spolkového ministerstva pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (BMZ) – Německo,

Irish Aid, Ministerstva zahraničních věcí – Irsko,

Ministerstva zahraničních věcí Direction de la Coopération au Développement – Lucembursko,

Ministerstva zahraničních věcí – Slovinsko,

Střediska Sever-Jih Rady Evropy,

¹ Část I, oddíl 4.3, odst. 18 Evropského konsensu o rozvoji.

Rozvojového střediska Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD),

Portugalské agentury pro rozvoj (IPAD) a

Slovenské Agentúry pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu.

Podporu při přípravě tohoto strategického rámce poskytli pracovníci a poradci zapojení do projektu výměny zkušeností v oblasti rozvojového vzdělávání v Evropě [DEEEP].

Tento dokument je doplněn přílohami I) Významné mezinárodní rozvojové závazky a rozvojové závazky EU a II) Mezinárodní závazky a závazky EU v oblasti rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti, které obsahují další podrobnosti týkající se vybraných aspektů zdůrazněných na následujících stranách.

I. Naplňování rozvoje jako výzvy a evropských i mezinárodních rozvojových závazků:

úloha rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti

1. Na počátku 21. století mají zásadní význam problémy odstraňování chudoby a potřeby udržitelného rozvoje. Tyto problémy se řeší v kontextu stále globalizovanějšího, vzájemně závislejšího a měnícího se světa. Evropská unie tyto problémy uznává a na jejich základě uzavřela významné závazky, které byly vyjádřeny například v Evropském konsensu o rozvoji.³
2. Evropská unie, její členské státy i obyvatelé hrají a měli by hrát významnou úlohu při řešení těchto celosvětových problémů a závazků – prostřednictvím místních, regionálních, vnitrostátních a mezinárodních politik, organizací, institucí, orgánů a činností v rámci Evropy i mimo ni, a to v následujících oblastech:
 - 2.1. Rozvoj hospodářských vztahů, které řeší následující výzvy:
 - 2.1.1. odstranění chudoby a sociálně-ekonomického vyloučení;
 - 2.1.2. boj s ekonomickými nerovnostmi, a
 - 2.1.3. umožnění místních vztahů s celosvětovými ekonomikami na základě zásad práva, spravedlnosti a začleňování.
 - 2.2. Rozvoj společenských a kulturních vztahů, které řeší následující výzvy:
 - 2.2.1. podpora spravedlnosti a solidarity v praxi mezi národy;

² Stanoviska vyjádřená v tomto dokumentu nutně neodrážejí stanoviska organizací spolupracujících na rozvoji tohoto strategického rámce.

-
- 2.2.2. podpora a rozšiřování uplatňování lidských práv a
 - 2.2.3. reakce na migraci a potřeba budovat multikulturní, ale soudržné společnosti.
- 2.3. Rozvoj vztahů s přírodou, které řeší následující výzvy:
- 2.3.1. zachování udržitelného životního prostředí a
 - 2.3.2. řešení změny klimatu.
- 2.4. Rozvoj politických vztahů, které řeší následující výzvy:
- 2.4.1. umožnění a podpora účasti veřejnosti na rozhodování o rozvoji a
 - 2.4.2. vytváření a udržování smyslu pro osobní a místní sounáležitost a identitu na základě celosvětového občanství v měnícím se a vzájemně závislém světě.
3. Evropský konsensus o rozvoji uznává význam rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti občanů EU při řešení těchto problémů a závazků.⁴
4. V průběhu uplynulých tří desetiletí začala občanská společnost, místní a regionální orgány a vládní a evropští aktéři tyto výzvy řešit poskytováním informací a organizováním činností, do kterých se zapojují různé složky veřejnosti. Tyto činnosti pomáhají prohlubovat veřejné povědomí a zájem a účast veřejnosti na rozvoji v celé Evropské unii.⁵
5. Zároveň různé organizace, instituce a vzdělavatelé navrhují a provádějí školní i mimoškolní programy a projekty vzdělávání. Všechny tyto iniciativy, které jsou známy pod různými názvy – nikoli vždy jen jako „rozvojové vzdělávání“, poskytují řešení problémů a výzev rozvoje na základě vzdělávání a pomáhají jak studentům, tak vzdělavatelům osvojit si kritické chápání, dovednosti, hodnoty a postoje zkoumáním široké škály otázek celosvětového rozvoje.⁶
6. Pokud měly informovanost a rozvojové vzdělávání trvalý dopad na veřejnost, byly zpravidla založeny na dialogu mezi občany Evropy a občany zemí Jihu, přičemž se důraz přesunul z otázek „o Jihu“ na otázky sdílených zkušeností a společné lidskosti mezi Severem a Jihem. Při podpoře a umožňování těchto dialogů

³ Evropský konsensus o rozvoji (2005), společně schválený Radou Evropské unie, Evropskou komisí a Evropským parlamentem. Další odkaz na mezinárodní a evropské rozvojové závazky viz příloha 1.

⁴ Viz například část I, oddíl 4.3 Evropského konsensu o rozvoji (2005).

⁵ Například účast občanů z celé Evropy v kampani Učiňme chudobu historií (2005) a stálý zájem veřejnosti o celosvětovou výzvu k akci proti chudobě, viz www.whiteband.org.

⁶ Například iniciativy a programy týkající se osnov ve školách, vzdělávání dospělých, práce v oblasti mládeže a odvětví vysokoškolských institucí v řadě členských států EU. Informace o této práci v rámci celé Evropské unie lze nalézt například na stránkách www.deeep.org.

hrají významnou úlohu nevládní organizace, organizace občanské společnosti a evropské vládní činitelé, kteří pomáhají evropské veřejnosti rozpoznat význam rozhodnutí a akcí v oblasti rozvoje pro obyvatele Severu i Jihu. Na úrovni Evropské unie byla zvyšování informovanosti a úsilí v oblasti rozvojového vzdělávání poskytnuta politická pozornost na různých místech a prostřednictvím různých prohlášení, přičemž byl zdůrazněn význam této práce pro propagaci ústředních hodnot EU, jako je solidarita, tolerance, začleňování, lidská práva a demokracie, pro nárůst zásadní podpory úsilí mezinárodního rozvoje a pro dodržování naší morální odpovědnosti jako obyvatel této planety.⁷

7. Jak informovanost v oblasti rozvoje, tak rozvojové vzdělávání významně přispívají ke zvyšování veřejné podpory rozvoje. Stejně významně však přispívají i k naplňování potřeb veřejnosti v oblasti kritického chápání, dovedností a hodnot, které jim umožní vést naplňující život v měnícím se a vzájemně závislém světě. Naplňování těchto potřeb podporuje kvalitní činnost v oblasti zvyšování povědomí a podpora vzdělávání.
8. S využitím dosud provedené práce čelí rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti na počátku 21. století novým i starým výzvám a příležitostem, které se týkají zejména:
 - 8.1. potřeby prohloubit evropské veřejné povědomí o mezinárodním rozvoji, o jeho vztahu k celosvětové vzájemné provázanosti a o způsobech, jak tento rozvoj a vzájemná provázanost ovlivňují osobní, místní, vnitrostátní a evropská ujednání a akce a jak jsou jimi ovlivňovány;
 - 8.2. potřeby uspokojit stále se zvyšující poptávku evropské veřejnosti po efektivní politice rozvoje a po spolupráci v oblasti rozvoje obecně, včetně efektivních snah o rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti, ať již financovanou z veřejných, nebo ze soukromých zdrojů;
 - 8.3. potřeby začlenit snahy o rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti do stávajících hlavních systémů a procesů formálního i neformálního vzdělávání a do informačních systémů a procesů a plně využít příslušné didaktické a pedagogické přístupy s cílem oslovit evropskou veřejnost a

⁷ Politické závazky k podpoře rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti v Evropě zahrnují rozhodnutí Rady ministrů EU pro rozvoj o rozvojovém vzdělávání (2001), Maastrichtské prohlášení (2002), Bruselskou konferenci o veřejné informovanosti a rozvojovém vzdělávání pro solidaritu Sever-Jih (2005), Evropský konsensus o rozvoji (2005), Helsinskou konferenci o rozvojovém vzdělávání v Evropě (červenec 2006) a osmnáctiměsíční (2007-8) program o politice rozvoje německého, portugalského a slovinského předsednictví EU. Další informace o těchto závazcích viz příloha 2.

-
- 8.4. potřeby využívat odborných dovedností, metod a nástrojů ke zhodnocení a posouzení dopadu a kvality, včetně širší spolupráce a společného vzdělávání evropských a státních aktérů a aktérů občanské společnosti s cílem zvýšit rozsah a dopad provedené práce.⁸
9. Při řešení těchto otázek nabízí tento strategický rámec samostatné i společné zásady, cíle a charakteristiky, které umožňují státním aktérům, aktérům nevládních organizací, jiným aktérům občanské společnosti a evropským aktérům řešit výzvy a příležitosti související se zvyšováním informovanosti veřejnosti a rozvojovým vzděláváním. Záměrem tohoto dokumentu je na základě podpory Evropského konsensu o rozvoji doplnit a posílit, nikoli však nahradit stávající vnitrostátní a evropské iniciativy.
10. Tento dokument je určen nejen těm, kteří jsou již do rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti o rozvoji zapojeni, ale je předkládán rovněž těm vládám, orgánům EU, nevládním organizacím a dalším organizacím občanské společnosti, které se této práci dosud neúčastní, ale jejichž úlohu v oblasti mezinárodního rozvoje a vzdělávání v Evropě lze využít při snaze zvýšit rozsah a dopad této práce.

II. Společné cíle

SOUVISLOSTI ROZVOJOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ A ZVYŠOVÁNÍ INFORMOVANOSTI

11. Rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti přispívá k odstraňování chudoby a podpoře udržitelného rozvoje prostřednictvím zvyšování povědomí veřejnosti a vzdělávacích přístupů a aktivit, které jsou založeny na hodnotách, jako jsou lidská práva, sociální odpovědnost, rovnost pohlaví a pocit přináležetosti k jednomu světu, na myšlenkách a chápání nerovnosti životních podmínek lidí a snaze tyto nerovnosti odstranit a na účasti na demokratických akcích, které ovlivňují společenské, hospodářské a politické situace nebo situace v oblasti životního prostředí související s chudobou a udržitelným rozvojem.

ZÁMĚR ROZVOJOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ A ZVYŠOVÁNÍ INFORMOVANOSTI

12. Záměrem rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti je umožnit všem obyvatelům Evropy celoživotní přístup k informacím o problémech celosvětového rozvoje a o místním a osobním významu těchto problémů, poskytnout jim možnost těmto problémům porozumět a umožnit jim rovněž uplatňovat práva a odpovědnost obyvatel vzájemně závislého a měnícího se světa tím, že se budou moci podílet na vytváření spravedlivého a udržitelného světa.

⁸ Např. závěrečná zpráva z konference o rozvojovém vzdělávání v Evropě, Helsinky, 3. a 4. července 2006.

PŘÍSPĚVEK TOHOTO STRATEGICKÉHO RÁMCE

13. Záměrem tohoto strategického rámce rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti je přispět k:

- 13.1. prohlubování povědomí evropské veřejnosti prostřednictvím kritického chápání a tvůrčí angažovanosti v celosvětovém rozvoji a jeho vztahu k místním situacím a změnám, a to jak v Evropské unii, tak mimo ni;
- 13.2. zvyšování schopnosti evropské veřejnosti prosadit vlastní právo na rozvoj a podpořit toto právo u ostatních a
- 13.3. veřejnému zpochybňování postojů, politik a postupů, které přispívají k zachování chudoby a brání udržitelnému rozvoji.

CÍLE TOHOTO STRATEGICKÉHO RÁMCE

14. Konkrétní cíle rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti v kontextu Evropského konsensu o rozvoji jsou následující:

- 14.1. u evropské veřejnosti prohloubit kritické chápání příčin a následků celosvětové chudoby a nerovnosti a jejich významu pro osobní, místní, vnitrostátní, evropskou a celosvětovou vzájemnou závislost a udržitelný rozvoj;
- 14.2. propagovat a umožnit zapojení evropské veřejnosti do místních i mezinárodních akcí reagujících na otázky odstraňování chudoby a zachování udržitelného rozvoje a informovanou účast v nich;
- 14.3. zapojit tvůrce rozhodnutí do vytváření politik a postupů týkajících se provádění přístupů rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti, zejména ve vztahu k formálnímu a neformálnímu vzdělávání na regionální a vnitrostátní úrovni i na úrovni Evropské unie;
- 14.4. vytvářet dialog mezi evropskými, státními a mediálními aktéry a aktéry občanské společnosti, kteří se účastní, nebo by se mohli účastnit, propagace záměru a účelu rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti;
- 14.5. podporovat již zahájené celoevropské programy a činnosti a vzájemnou podporu, včetně podpory mezi jednotlivými i novými aktéry rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti a rozvojové

spolupráce, na vnitrostátní úrovni i na úrovni EU; mezi obyvateli Severu a Jihu; a mezi vládními aktéry a aktéry občanské společnosti v zemích s nízkými a středními příjmy mimo Evropskou unii a

14.6. podporovat rozšíření celoevropského učení v rámci rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti s cílem zlepšit postupy a zvýšit jejich dopad.

III. Společné zásady

EXPLICITNÍ HODNOTY A DLOUHODOBĚJŠÍ CÍLE

15. Organizace, instituce a další činitelé zapojení do rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti usilují o mnoho různých cílů a uplatňují velmi různorodá řešení. Přitom vyjasňují a výslovně uvádějí své hodnoty a dlouhodobější cíle v oblasti odstraňování chudoby, udržitelného rozvoje, zvyšování povědomí, vzdělávání a celoživotního učení.

PARTNERSKÁ SPOLUPRÁCE

16. Rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti jsou založeny na partnerské spolupráci: společná snaha o jednotné chápání a provádění příslušných opatření jako reakce na celosvětový rozvoj ať již mezi osobami zapojenými do rozvoje Severu a Jihu, mezi organizacemi, institucemi a vládami, mezi poskytovateli a příjemci financí, mezi poskytovateli a příjemci informací nebo mezi vzdělavateli a studenty.

PODPORA ŘADY STANOVISEK A HLEDISEK

17. Rozvojové problémy a procesy jsou složité a nelze je redukovat pouze na jedno nebo několik málo „správných“ řešení nebo na jediný ideologický přístup. Rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti věnuje zvláštní pozornost široké škále názorů a různých hledisek, bojuje proti přetrvávajícím mýtům a zobecňování otázek „rozvoje“, „pomoci“ a „Jihu“ a umožňuje evropské veřejnosti tyto otázky řešit na základě empatického povědomí a pochopení různých stanovisek. Obzvláštní důraz je kladen na názory a stanoviska osob, které jsou globálním rozvojem marginalizovány nebo nepříznivě ovlivněny.

SPOLEČNÝ ZÁKLAD ROZVOJOVÝCH PROCESŮ: PROPOJENÍ „TAM“ A „TADY“

18. Globalizace a vzájemná závislost znamenají, že k „rozvoji“ nedochází výlučně nebo nezávisle na „Jihu“ nebo mimo naše evropské lokality a společnosti. Rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti věnuje zvláštní pozornost propojení otázek rozvoje a výzev v oblasti EU a v ostatních oblastech: staví na

porozumění společnému základu rozvojových procesů a zájmů celého světa prostřednictvím zapojení veřejnosti do zkušeností a tvořivých reakcí, které zdůrazňují význam celosvětového rozvoje pro místní měřítko a naopak.

PRÁCE SE STÁVAJÍCÍMI SYSTÉMY A PROCESY

19. V Evropě fungují rozsáhlé a často dobře zavedené struktury a procesy, které mají význam pro naši práci, včetně vzdělávacích systémů, nevládních organizací a jiných sítí občanské společnosti, vládních a mezivládních institucí a postupů, mediálních organizací a místních sdělovacích prostředků. Záměrem činnosti v oblasti rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti je využít těchto struktur a procesů k posílení a podpoře jejich schopnosti provádět opatření v této oblasti. Jsou rovněž prováděny pokusy vytvořit společný základ s jinými vzdělávacími přístupy v Evropě i mimo ni, které budou zahrnovat například výchovu k aktivnímu občanství, protirasistickou výchovu, výchovu v oblasti ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje, výchovu v oblasti rovnosti pohlaví, dále globální vzdělávání, vzdělávání v oblasti lidských práv, mezikulturní a multikulturní vzdělávání, participační učení a opatření a mírové vzdělávání.

PODÍL NA VÝZKUMU A POUČENÍ Z NĚHO

20. V rámci rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti je podněcována a podporována spolupráce s akademickým prostředím a s dalšími externími subjekty mimo jeho každodenní činnost s cílem poučit se z jejich zkušeností, včetně zkušeností z kampaní za veřejné a sociální změny, z rozvoje komunit, sociálního marketingu a vzdělávacích přístupů v jiných částech světa a poučení se z nich.

SDÍLENÍ ZKUŠENOSTÍ A HODNOCENÍ

21. Za účelem zlepšení metod všech zúčastněných subjektů je součástí rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti i sdílené hodnocení a posuzování jejich programů včetně zpřístupnění hodnotících zpráv, které mají zúčastněné strany k dispozici, i širší veřejnosti. Snahou těchto zpráv je zdůraznit poučení týkající se kvality provedené práce, metod prováděcích procesů, budování organizačních a veřejných kapacit, výsledků a trvalého dopadu.

22. Aby nedošlo k pochybnostem, rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti se netýká činností, které propagují nebo posilují veřejnou podporu rozvoje samostatně nebo v zastoupení konkrétních organizací nebo institucí. Nezabývají se charitou, publicitou organizací ani stykem s veřejností.

IV. Cílové skupiny

23. Odstranění chudoby a propagace udržitelného rozvoje by měly mít pro všechny obyvatele Evropy prvořadý význam. Hlavním účastníkem rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti v Evropě je proto evropská veřejnost. Tato veřejnost je cílovou skupinou jednotlivých činností, ale zejména a především se podílí rovněž na hledání odpovědí na problémy rozvoje.

24. Tento rámec rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti je však zaměřen především na ty organizace, orgány, instituce, tisková a vysílací média a rozhodovací orgány v Evropské unii a členských státech, které se zabývají tvorbou, řízením, koordinací nebo financováním činností, projektů, programů a politik, které mají význam pro vzdělávání, poskytování informací nebo rozvoj. Jedná se především, ale ne výlučně, o případy, kdy tyto organizace, orgány, instituce a rozhodovací orgány mají vztah k formálním a neformálním vzdělávacím systémům nebo jsou do nich zapojeny.

25. Především tyto účastníci určují témata a rozsah informovanosti, porozumění a zapojení evropské veřejnosti do úsilí v oblasti rozvoje. Právě úroveň informovanosti veřejnosti, kritické chápání a tvůrčí angažovanost v celosvětovém rozvoji a jejich souhra s místními změnami určuje úspěšnost našich snah při dosahování cíle vyjádřeného tímto strategickým rámcem.

V. Rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti v Evropě:

charakteristika a výzvy

PROCESY ROZVOJOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ A ZVYŠOVÁNÍ INFORMOVANOSTI

26. Rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti využívá širokou škálu procesů s cílem zapojit občany do problematiky rozvoje a pomoci jim porozumět celosvětovému rozvoji, rozvíjet jejich schopnost zjišťování informací a účasti na rozvoji, budovat hodnoty, které mají zásadní význam pro spravedlivou společnost a udržitelný svět, obeznámit občany s různými hledisky a zkušenostmi a připravit je na podporu rozvoje spravedlivého a udržitelného světa. Stávající programy a projekty v oblasti rozvojového vzdělávání a

zvyšování informovanosti věnují větší či menší explicitní nebo implicitní pozornost některým nebo všem těmto aspektům. Hlavním úkolem nezbytným ke splnění tohoto záměru je vytvořit programy a projekty, které se systematicky zabývají všemi těmito aspekty.

ROZMANITOST A MNOHOTVÁRNOST

27. Rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti v Evropské unii je charakterizováno širokou škálou iniciativ, které zahrnují například práci se školami a vysokoškolskými institucemi, práci v oblasti mládeže, vzdělávání dospělých, zvyšování informovanosti veřejnosti, kampaně a zastupování zájmů. Podpora této práce ze strany členských států, ačkoli je v některých případech významná, se v jednotlivých zemích liší.

POTŘEBA KOORDINACE

28. Přestože ve většině členských států Evropské unie i na evropské úrovni existují sítě sloužící k výměně názorů a zkušeností, proaktivní koordinace programů je dosud na nízké úrovni. I v případech, kdy tato koordinace funguje, má tendenci řídit se politikami podporovanými vládou, které často vznikají z popudu ministerstev zahraničních věcí a rozvoje a zpravidla bývají zaměřeny na formální vzdělávání.

29. Vzhledem k rozdílné povaze činností v oblasti rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti není proaktivní koordinace snadná, zejména vzhledem k tomu, že až dosud bylo rozvoji uceleného rámce těchto činností věnováno jen málo pozornosti. Tento rámec je však nezbytným předpokladem dosažení zvýšené účasti veřejnosti.

30. Aby byl tento rámec účinný, měl by rovněž upozorňovat na výzvy – především na ty, které jsou zmíněny v tomto dokumentu a které je nutno naplnit formou organizování vysoce kvalitních programů, projektů a činností, které mají trvalý dopad.

31. Na úrovni politik by tento rámec měl rovněž umožnit rozvoj praktických synergií s evropskými, vnitrostátními a specifickými přístupy na úrovni odvětví i napříč odvětvími. Tyto přístupy se týkají například životního prostředí, kultury, migrace, vzdělávání, spravedlivého obchodu, zemědělství; otázky, které jsou doposud do značné míry řešeny odděleně, přestože se vztahují k rozvoji a k rozvojovému vzdělávání a zvyšování informovanosti a souvisejí s ním.

POTŘEBA DLOUHODOBĚJŠÍCH SOUVISLOSTÍ PŘI ROZVOJI POROZUMĚNÍ A ANGAŽOVANOSTI VEŘEJNOSTI

32. Jedním ze základů tohoto rámce je vědomí, že činnosti zaměřené pouze na zvyšování informovanosti o otázkách rozvoje nemohou dosáhnout kritické informovanosti veřejnosti a tím méně soustavného zapojení veřejnosti do rozvoje.

32.1. Pomocí zvyšování informovanosti veřejnosti a veřejných kampaní týkajících se konkrétního tématu rozvoje lze získat určitou, někdy i značnou podporu řešení tohoto tématu.

32.2. Přestože má tato podpora zásadní význam, měla by představovat pouze výchozí bod při zajišťování trvalého zapojení veřejnosti do rozvoje na základě zasazení tohoto „samostatného tématu“ do širšího kontextu daného zjišťováním jeho vztahu k ostatním celosvětovým jevům, osobním zkušenostem a místním tématům (jak zde, tak na Jihu).

32.3. Informace a zjištění jsou soustavně zasazovány do rámce umožňujícího veřejnosti postupně prohlubovat porozumění, dovednosti a konkrétní odpovědi týkající se chudoby a udržitelného rozvoje.

Výzvou rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti je vytvářet příležitosti, které postupně zapojí veřejnost prostřednictvím různých „úrovní“ účasti. Bez tohoto prohloubeného zapojení zůstanou snahy v oblasti rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti pravděpodobně jen dobře míněnými a většinou jednorázovými akcemi, při nichž bude úloha veřejnosti v oblasti celosvětového rozvoje spočívat i nadále spíše v podpoře než v přímé účasti.

CELOSVĚTOVÉ SPOČÍVÁ V LOKÁLNÍM

33. Některé z jevů, jejichž dopad lze na místní úrovni vysledovat na celém světě, jsou pokračující globalizace, zvyšující se vzájemná závislost, mezinárodní migrace a dopad změny klimatu. Mezinárodní a vzájemně propojená povaha těchto i jiných témat v oblasti rozvoje již nadále neumožňuje oddělovat „rozvoj tam a „rozvoj zde“. V rámci rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti v Evropě představují lokální projevy těchto skutečností nejlepší příklady – a rovněž významné výzvy – propojení zkušeností občanů EU se zkušenostmi občanů v jiných oblastech světa, zejména, nikoli však nezbytně pouze na Jihu.

34. Propojování celosvětových jevů a místních témat rozvoje a naopak může pro evropské iniciativy a programy představovat významné poučení ze zkušeností a organizací na Jihu. To je a vždy byl případ získávání a šíření informací o jižních společnostech a o snahách Jihu o řešení a překonání chudoby. Přestože některé tyto informace jsou zaměřeny na neštěstí a zdánlivě neustálé utrpení (které vytváří dojem rozšířené a všeobecné chudoby „Jihu“), je cílem rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti zasadit tyto představy do správných souvislostí a zkušeností společností, které jsou stejně různorodé, složité a proměnlivé, jako je tomu u nás.
35. Mnohem méně pozornosti je v Evropě věnováno zkušenostem Jihu (včetně zkušeností migrantů) se zvyšováním informovanosti veřejnosti a vzdělávacími programy v oblasti rozvoje. Evropské iniciativy mají značný potenciál i potřebu zahájit skutečný dialog s aktéry Jihu o společných a odlišných zkušenostech v oblasti rozvoje, zvyšování informovanosti a rozvojového vzdělávání, který povede k naplnění výzev rozvoje a ke splnění záměrů a cílů rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti.

INTEGRÁLNÍ ZAČLENĚNÍ ROZVOJOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ A ZVYŠOVÁNÍ INFORMOVANOSTI DO VEŘEJNÉHO ŽIVOTA

36. V současné době většinu snah v oblasti rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti v Evropě zahajují a řídí organizace občanské společnosti. V některých členských státech EU a v celé Evropské komisi existují rámce finanční a někdy i strategické podpory, které k těmto iniciativám občanské společnosti přispívají. V současné době hrají tito místní, vnitrostátní a evropští účastníci při určování obsahu a přístupů k rozvojovému vzdělávání a zvyšování informovanosti zásadní úlohu. Pokud je však součástí tohoto záměru zapojit do účasti na rozvoji i veřejnost, pak musí být rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti významnou a integrální součástí stávajících systémů, kde se veřejnost setkává, diskutuje a rozvíjí své dovednosti a zkušenosti, a musí být jako takové i vnímáno.
37. Prakticky každý se někdy v životě stane účastníkem formálního nebo neformálního vzdělávání. Rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti může (a v mnoha zemích tomu již tak je) mít pozitivní dopad na zkušenosti veřejnosti v oblasti vzdělávání a napomoci rozvoji porozumění a dovedností, které podporují potřebu jednotlivce vést společensky, hospodářsky a politicky naplňující život. Navrhuje se tedy, aby byl

při rozvojovém vzdělávání a zvyšování informovanosti a v případě proaktivně koordinovaného evropského rámce kladen důraz na primární, sekundární a terciární fázi formálního vzdělávání a na programy a instituce, které podporují celoživotní učení. To bude vyžadovat, aby stávající účastníci rozvíjeli své schopnosti a možnosti spolupráce se vzdělavateli a s dalšími osobami zapojenými do podpory celoživotního učení, zachovali si odborné znalosti v oblasti zajišťování zdrojů, ale rovněž získávali nové znalosti v roli prostředníků a vnějších podporovatelů procesů změn. Cílem této práce je stav, kdy vzdělavatelé, školitelé, osoby pracující v oblasti mládeže, vzdělávací instituce (včetně jejich vedoucích a správců) studující, rodiče (a komunita), plánovači osnov (a tvůrci vzdělávacích politik) vezmou záměr rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti za svůj a budou ho považovat za hodnotu.

HODNOCENÍ A ODHAD DŮSLEDKŮ

38. Účel hodnocení a odhadu důsledků z hlediska rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti je primárně trojí: poučení z minulých zkušeností s cílem dosáhnout zlepšení v budoucnosti, odhad krátkodobých a trvalých přínosů pro příjemce nebo účastníky a informování o přístupech a činnostech, které řeší budoucí příležitosti a překážky. Hlavním, nikoli však jediným předmětem zájmu je hodnocení výsledků, dopadu a kvality procesů a výstupů. Hodnocení má však často tendenci omezit se na hodnocení kvantitativní: objem provedených činností, počet osob „jejichž informovanost byla zvýšena“ „které byly vzdělány“, které se zaregistrovaly k určité aktivitě atd. Tato hodnocení mohou být cenná tam, kde jsou ukazatele výkonnosti stanovené například poskytovateli financí, tvůrci politik nebo samotnou organizací primárně kvantitativní povahy. Mohou se rovněž ukázat jako užitečná v případech, kdy program nebo projekt vychází z předpokladu, že zvýšení povědomí automaticky vede k vyššímu porozumění problematice a odtud k akci. Kvantita zapojení však sama o sobě nevyovídá o jeho kvalitě a kauzální vztah mezi zvýšeným povědomím a soustavným chováním veřejnosti je extrémně vzácný.
39. Úspěšné hodnocení a posouzení dopadu vyžaduje, aby byl již při zahájení programu nebo projektu jasně stanoven jeho účel, aby byly definovány jeho záměry, cíle a strategie, aby bylo sledováno jeho provádění, aby v organizaci fungovala kultura kritické reflexe a aby byl pro tento účel vyčleněn čas, personál a finanční prostředky. Úkolem účastníků zapojených do této práce je zahrnout potřebu těchto zdrojů do svých programů a projektů. V souladu s osvědčenými postupy by měl být účel hodnocení stanoven v průběhu

plánovací fáze projektu a na hodnocení by mělo být výslovně vyčleněno 3 až 5 % celkových zdrojů. Úspěšné hodnocení a posouzení dopadu vyžaduje rovněž šíření zjištěných poznatků: poskytování informací pro práci jiných a pomoc při vývoji společného učení v rámci hnutí týkajícího se rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti.

CITLIVÉ OBLASTI: POTŘEBA ČESTNÉ DEBATY

40. Dlouhodobé hledisko, stále se prohlubující účast veřejnosti a spolupráce s „třetími stranami“ vyžadují, aby státní i nestátní aktéři jasně a otevřeně vyjadřovali důvody své účasti v rozvojovém vzdělávání a zvyšování informovanosti. K tomu je nezbytné zjistit, jak každý z nich vnímá svůj přínos pro zapojení veřejnosti do výkonu práv a povinností v oblasti celosvětového a místního rozvoje. Tyto otázky mohou být vysoce citlivé vzhledem k tomu, že konkrétní organizační záměry a cíle (například sdělování určitého stanoviska nebo získávání financí) mohou být ve vztahu k záměru rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti problematické nebo s ním dokonce být v protikladu. Vznik koherentní vize a rámce by však byl jen těžko realizovatelný bez otevřené a čestné debaty o těchto otázkách, které někdy mohou být i citlivé.

VI. Doporučení

STÁVÁJÍCÍM A PŘÍPADNÝM BUDOUCÍM ÚČASTNÍKŮM ROZVOJOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ A ZVYŠOVÁNÍ INFORMOVANOSTI

41. V rámci procesu provádění Evropského konsensu o rozvoji se doporučuje, aby subjekty, instituce a orgány Evropské unie, vlády členských států, místní a regionální orgány, organizace občanské společnosti a ostatní účastníci zmínění v tomto dokumentu řešili cíle, zásady a výzvy, které tento dokument uvádí.

Navíc jsou uvedena následující doporučení:

EVROPSKÉ KOMISI

42. Podávat Radě a Evropskému parlamentu zprávy o aktuálním stavu provádění závazku v oblasti rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti, vyjádřeného v Evropském konsensu o rozvoji, o kvalitě tohoto provádění s ohledem na organizaci, výsledky a dopad rozvojového vzdělávání a úsilí v oblasti zvyšování informovanosti.

-
43. Začlenit a zahrnout rozvojové perspektivy a akce na podporu rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti do příslušných programů Evropské komise, zejména do programů, které lze uplatnit v oblasti mládeže a vzdělávání.
44. Společně s ostatními účastníky z řad států a občanské společnosti zkoumat v rámci rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti rozvoj a provádění procesů, které umožňují vést debatu o osvědčených postupech v rámci národních strategií na podporu rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti a uplatňovat poučení z těchto debat a postupů v celé Evropské unii a zejména v nových členských státech.
45. Spolupracovat s vládami a účastníky z řad občanské společnosti na návrzích dalšího provádění závazků Evropského konsensu o rozvoji týkajících se rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti například formou konzultací mezi jednotlivými útvary, celoevropské spolupráce na propagaci rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti, na zahajování příslušných programů, projektů a činností a na dalším prohlubování rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti, zejména v nových členských státech.
46. Zajistit provádění a zveřejňování hodnocení programů a projektů rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti, zahájených nebo podporovaných EK.

EVROPSKÉMU PARLAMENTU

47. Zahájit práci na zprávě o rozvojovém vzdělávání a zvyšování informovanosti a o jeho úloze při provádění Evropského konsensu o rozvoji, včetně účasti příslušných parlamentních výborů (například DEVE). Tato zpráva by měla zdůraznit stávající i potenciální úlohu rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti v oblasti formálního a neformálního vzdělávání a celoživotního učení v Evropě.

VLÁDÁM ČLENSKÝCH STÁTŮ EVROPSKÉ UNIE A MÍSTNÍM A REGIONÁLNÍM ORGÁNŮM

48. Věnovat zvláštní pozornost významu rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti z hlediska rozvojových politik, programů a rozpočtů a politik, programů a rozpočtů týkajících se formálního i neformálního vzdělávání.
49. Pokud dosud neexistují, zavést a podporovat strukturované a průběžné procesy s cílem vyvinout dlouhodobé perspektivy a krátkodobější programy spolupráce propagující rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti, do kterých budou zapojeny vládní útvary a agentury odpovědné za spolupráci v oblasti zahraničních věcí a rozvoje a za formální a neformální vzdělávání a rovněž nevládní organizace pro rozvoj

a jiné organizace občanské společnosti, jejichž cílem bude odstranit chudobu v celosvětovém i vnitrostátním měřítku a dosáhnout udržitelného rozvoje.

50. Poskytovat podporu v oblasti politik a finanční a organizační podporu při začleňování rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti do formálních a neformálních vzdělávacích systémů, osnov i programů a do činnosti médií se zaměřením na možnosti zapojit formální i neformální vzdělavatele a mediální pracovníky do rozvoje nových projektů a programů, sítí a výzkumu a na příležitosti umožňující orgánům, agenturám a institucím přispět k odstranění chudoby a k udržitelnému rozvoji. Závazky v oblasti politik, financování a organizace by měly umožnit zásadní posun směrem k dosažení záměru rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti.

51. Zajistit provádění a zveřejňování hodnocení programů a projektů rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti, vypracovaných a podporovaných vládami nebo místními či regionálními orgány.

ORGANIZACÍM OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI

52. Věnovat zvláštní pozornost významu rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti pro organizační strategie a rozpočty a programy, projekty a činnosti veřejných komunikací, které umožní veřejnosti získat hlubší kritické povědomí o rozvoji a zvýšit její informovanou a kvalifikovanou účast na vývoji v celosvětovém i místním měřítku.

53. Vyvinout a provádět strategie a vyčlenit příslušný objem zdrojů na efektivní a cílenou propagaci rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti, zejména ve vztahu k odvětví formálního i neformálního vzdělávání, odborníkům v této oblasti a k médiím.

54. Vybudovat partnerství a skutečnou spolupráci s odborníky a tvůrci rozhodnutí ve formálních i neformálních systémech vzdělávání a v médiích, umožnit začlenění otázek rozvoje a zásad rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti do probíhajících politik a postupů těchto systémů a do médií.

55. Zajistit strukturované, průběžné a podporované procesy spolupráce mezi jednotlivci a organizacemi na Jihu a formálními a neformálními vzdělavateli, výzkumnými pracovníky a médii v Evropě, které umožní veřejnosti reagovat na výzvy odstranění chudoby a zajištění udržitelného rozvoje a přispět k jejich uskutečnění.

-
56. Provést a veřejně zpřístupnit hodnocení a posouzení dopadů strategií, programů a projektů rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti. Tato hodnocení a posouzení dopadů by měla obsahovat odkaz na jasně definované normy kvality, kterých je nebo by mělo být dosahováno ve vztahu k užitým procesům zapojení, k efektivitě, účinnosti, transparentnosti a ekonomicky nejvýhodnějším řešením.
57. Doporučovat a podporovat kritický a akademicky přínosný výzkum v oblasti rozvojového vzdělávání a akademické kurzy ve všech zemích EU a propagovat sdílení a výměnu zkušeností v oblasti rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti mezi univerzitami, akademickými kanály a skupinami expertů.